dennes bestemmelser i bero med henblik på at undgå dobbeltydelser, for så vidt som disse ydelser sammenlægges med ydelser af samme natur, som består i kraft af erhvervsudøvelse.

I sag 115/77

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 af Landessozialgericht für das Land Nordrhein-Westfalen, Essen, er indgivet til Domstolen for i den sag, som verserer for nævnte ret mellem

GERT LAUMANN OG ANJA LAUMANN,

og

LANDESVERSICHERUNGSANSTALT RHEINPROVINZ, Düsseldorf,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 79, stk. 3 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 (II), s. 366; org.ref. JO L 149 af 5. 6. 1971, s. 2),

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten H. Kutscher, afdelingsformændene M. Sørensen og G. Bosco, dommerne J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart og A. O'Keeffe,

generaladvokat: G. Reischl
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de indlæg, der er afgivet i medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

I — De faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb

1. Tvisten i hovedsagen vedrører artikel 79, stk. 3 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 (EFT 1971 (II), s. 36; org.ref. JO L 149, s. 2), der udgør en af bestemmelserne i kapitel 8 — »Ydelser til børn, der forsørges af pensionister eller rentemodtagere, samt til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem« — i forordningens afsnit III — »Særlige bestemmelser om de enkelte arter af ydelser«.

2. Artikel 77 vedrører børn, der forsørges af pensionister eller rentemodtagere. Artikel 78, som omhandler børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, bestemmer i stk. 1:

»Ved udtrykket 'ydelser' forstås i denne artikel børnetilskud og i givet fald supplerende eller særlige tilskud til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, samt pensioner eller renter til sådanne børn . . .«

og i stk. 2:

»Ydelser til sådanne børn skal udredes efter følgende regler, uanset i hvilken medlemsstat barnet eller den fysiske eller juridiske person, som faktisk forsørger det, er bosat:

a) for så vidt angår et barn af en afdød arbejdstager, som kun har været omfattet af lovgivningen i én medlemsstat, efter denne stats lovgivning;

b) . . .«.

3. Artikel 79, som indeholder fælles bestemmelser om ydelser til børn, der forsørges af pensionister eller rentemodtagere, samt til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, bestemmer i stk. 3:

»Retten til ydelser i medfør af . . . artiklerne 77 og 78 stilles i bero, såfremt der i kraft af erhvervsudøvelse kan kræves udbetalt familieydelser eller børnetilskud for de pågældende børn efter en medlemsstats lovgivning. I så fald betragtes de pågældende som en arbejdstagers familiemedlemmer.«

4. Sagsøgerne i hovedsagen, Gert Laumann (født den 7. 4. 1965) og Anja Laumann (født den 13. 1. 1967), som begge er tyske statsborgere, er mindreårige børn af det senere ved skilsmisse opløste ægteskab mellem Hubert Laumann, der døde den 11. januar 1974, og Waltraud Laumann.

5. Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz, Düsseldorf, tildelte ved afgørelse af 18. juli 1975 sagsøgerne en månedlig rente på 197,20 DM fra den 11. januar 1974 og en månedlig rente på 219,10 DM fra den 1. juli 1975. Under henvisning til artikel 79, stk. 3 i forordning (EØF) nr. 1408/71 stillede Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz imidlertid sagsøgernes ret til renten i bero, fordi ægtefællen til deres mor, som havde giftet sig igen, fra den 1. august 1972 i henhold til den belgiske sociale sikringsordning havde oppebåret børnetilskud for sagsøgerne, som boede hos

ham i Eupen i Belgien. Disse børnetilskud blev udbetalt af Caisse de compensation pour allocations familiales de la région liégeoise for de beskæftigelsesperioder, som sagsøgernes stedfar havde tilbagelagt i Belgien.

6. Sagsøgerne anlagde sag mod denne afgørelse ved Sozialgericht Düsseldorf, som ved dom af 29. oktober 1976 forkastede søgsmålet. Sozialgericht fandt, at afgørelsen og dens begrundelse var lovlig.

7. Ved kendelse af 1. september 1977 udsatte Landessozialgericht für das Land Nordrhein-Westfalen, Essen, hvortil sagsøgerne havde indanket nævnte dom, sagen og anmodede i medfør af EØF-traktatens artikel 177 De europæiske Fællesskabers Domstol om præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»1. Vil retten efter § 1267 i Reichsversicherungsordnung (RVO) (lov om socialforsikring) til en tysk rente til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem — i det tilfælde, at børnene flytter til Belgien, fordi deres mor, som er enke, og som i Tyskland — foruden den nævnte rente til børnene — efter Bundeskindergeldgesetz (BKGG) (lov om børnetilskud) kan kræve børnetilskud, gifter sig igen og børnenes stedfar oppebærer børnetilskud for dem fra 'Caisse de compensation pour allocations familiales de la région liégeoise' — under hensyn til artikel 79, stk. 3 i forordning (EØF) nr. 1408/71 blive stillet i bero

   a) i fuldt omfang eller

   b) kun for så vidt som summen af den tyske rente og det belgiske børnetilskud overstiger summen af den tyske rente og de tyske børnetilskud efter BKGG?

2. Eller skal artikel 79, stk. 3 i forordning (EØF) nr. 1408/71 forstås således, at retten til ydelser efter forordningens artikler 77 og 78 samt efter artikel 79, stk. 2 for at undgå dobbeltydelser kun stilles i bero, når der i en anden medlemsstat består en ret til ydelser af samme art? Dvs.: krav på ovennævnte rente over for forsikringsinstitutioner i to medlemsstater medfører, at et af de to krav stilles i bero, og krav på børnetilskud i to medlemsstater medfører, at et af de to krav på børnetilskud stilles i bero, medens ydelser af forskellig art i to medlemsstater (f.eks. børnetilskud på den ene side og rente til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem på den anden side) ikke omfattes af artikel 79, stk. 3.«

8. På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Sammenfatning af de i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen indgivne indlæg

Sagsøgerne i hovedsagen har kun indgivet en opgørelse over de børnetilskud, som deres stedfar har fået udbetalt for dem af den belgiske institution, og som vedlægges sagsakterne.

Sagsøgte i hovedsagen mener, at artikel 79, stk. 3 i forordning (EØF) nr. 1408/71 opstiller følgende to betingelser for at retten til ydelser for børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, stilles i bero:

1. Der skal være tale om renter til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, eller tilsvarende ydelser (artikel 78, stk. 1) og

2. med hensyn til børn, som først er ydelsesberettigede i medfør af artikel 78, stk. 2, skal der i kraft af erhvervs-

udøvelse kunne kræves udbetalt familieydelser eller børnetilskud for de pågældende børn efter en medlemsstats lovgivning.

Hvis disse betingelser er opfyldt, må retten til ydelser i medfør af ovenfor nævnte bestemmelser stilles i bero i fuldt omfang.

Grundlaget for artikel 79, stk. 3 er nemlig børn, som har ret til ydelse. Dette fremgår klart af sidste punktum: »I så fald betragtes de pågældende som en arbejdstagers familiemedlemmer«, hvilket må betyde, at børnene, af ligebehandlingsgrunde og når der består flere endog forskellige krav på ydelser, ikke skal anses som efterladte efter en arbejdstager, men som en arbejdstagers familiemedlemmer, at de som følge heraf navnlig ikke kan gøre krav på en rente til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, men udelukkende i kraft af erhvervsudøvelse kan gøre krav på familieydelser eller børnetilskud efter en medlemsstats lovgivning.

Den *italienske regering* har indledningsvis anført, at da der ikke i den foreliggende sag foreligger en national bestemmelse om, at en rente til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, skal stilles i bero, må forelæggelseskendelsen fortolkes således, at afgørelsen om at stille ydelserne i bero, som ligger til grund for sagsanlægget ved den nationale ret, udelukkende kan begrundes med forordning (EØF) nr. 1408/71. Desuden tilkommer det Domstolen at afgøre, om de præjudicielle spørgsmål udelukkende vedrører fortolkningen og ikke gyldigheden af denne forordnings artikel 79, stk. 3.

Den italienske regering har dernæst anført, at der efter forordningens artikel 1 består en forskel mellem børnetilskud (hvis direkte modtager udelukkende er arbejdstageren, og ikke det familiemedlem af hensyn til hvilket de udbetales) og renten til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem (hvis direkte og udelukkende modtager er det barn, der har mistet begge forældre eller en af dem, selv når det, for så vidt angår selve modtagelsen heraf, repræsenteres af den fysiske eller juridiske person, som sørger for dens underhold). Men den omstændighed, at denne forskel, som i øvrigt også fremgår af forordningens artikel 44, stk. 3 (som undtager rente til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, fra anvendelsen af kapitel 3 — alderdom og dødsfald (pensioner) — afsnit III), ikke er taget fuldt ud i betragtning i artikel 78, stk. 1 (og følgelig i artikel 79), kan opfattes som en modsigelse i selve forordningen. I praksis er »erhvervsudøvelse« (artikel 79, stk. 3 og artikel 12, stk. 3) en bestemt persons selvstændige handling, udtryk for et personligt valg: og selv om det kan retfærdiggøres, at dette forhold skaber retsvirkninger for ydelser ved invaliditet eller førtidsydelser ved alderdom, som tilfalder den samme person, som har optjent dem, kan det ikke retfærdiggøres, at det samme forhold skaber retsvirkninger over for en tredjemand og skader dennes interesser. I den foreliggende sag fører dette til, at to børn, som har mistet den ene af forældrene må se deres ret til en rente til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, stillet i bero på grund af deres moders andet ægteskab og på grund af deres stedfars erhvervsudøvelse.

Efter disse indledende bemærkninger behandler den italienske regering navnlig spørgsmålet om den korrekte fortolkning af artikel 78, stk. 1 og af artikel 79, stk. 3 i forordning (EØF) nr. 1408/71.

Traktatens artikel 48, stk. 2 forbyder »enhver forskelsbehandling« mellem medlemsstaternes arbejdstagere og også mellem berettigede til forsikringsydelser, som står i forbindelse med arbejdsforhold. Men så længe en person, som har ret til en pension (eller en rente) til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, forbliver i den medlems-

stat, som efter nationale lovbestemmelser er forpligtede til at udbetale denne pension (eller denne rente), stilles denne ret ikke i bero. Derimod kan en ret til en sådan ydelse stilles i bero, når artikel 79, stk. 3 finder anvendelse.

Hvis man fulgte den af sagsøgte i hovedsagen anførte fortolkning af denne bestemmelse ville dette medføre en ubegrundet forskelsbehandling mellem et barn, der har mistet begge forældre eller en af dem, og som forbliver i en medlemsstat, og et tilsvarende barn, som inden for Fællesskabets område overflyttes til en anden stat.

Endvidere opstiller traktatens artikel 51 princippet om »bevarelse« af krav på forsikringsydelser og på udredelse af disse ydelser i tilfælde af arbejdstageres og »deres ydelsesberettigede pårørendes« flytning fra en medlemsstat til en anden i Fællesskabet. Der gribes efter den italienske regerings mening ind i princippet om, at modtagerens opholdssted er uden betydning for forsikringsydelser, hvis muligheden i forordningens artikel 79, stk. 3 for at stille en ret til ydelse i bero, skal anvendes som af sagsøgte i hovedsagen anført.

Desuden er den fortolkning, som sagsøgte i hovedsagen har givet af de pågældende fællesskabsretlige bestemmelser, ikke forenelig med målsætningen om at undgå at skabe et privilegium, ved at en pension (eller en rente) til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, og børnetilskud sammenlægges til et beløb, som er højere end det beløb, som er foreskrevet i den medlemsstats lovgivning, som den afdøde arbejdstager var underkastet. Dette mål kan nås blot ved at bestemme, at hvad der tilkommer et barn, som har mistet begge forældre eller en af dem, i medfør af den medlemsstats lovgivning, som den afdøde arbejdstager var underkastet, udgør et maksimumsbeløb, som ikke kan overskrides i tilfælde af overflytning til en anden medlemsstats område; det barn, som har mistet begge forældre eller en af dem vil således ikke ved indflytning inden for Fællesskabet blive stillet dårligere ved anvendelsen af en fællesskabsretsregel.

Alternativt kunne man give et barn, som har mistet begge forældre eller en af dem, og som flytter fra en medlemsstat til en anden, mulighed for (ved en erklæring fra dets lovlige repræsentant) at vælge en »blandet« behandling, bestående af flere ydelser, som udredes af institutionerne i forskellige stater, og som tilsammen ikke var mindre end den ydelse, barnet har ret til i medfør af den stats lovgivning, som den afdøde arbejdstager var underlagt.

Den italienske regering har henvist til Domstolens dom i sag 24/75, *Petroni* (Sml. 1975, s. 1149) og til sag 112/76, *Manzoni* (Sml. 1977, s. 1647), hvori Domstolen har anført, at målet for traktatens artikler 48 til 50 ikke vil blive nået, hvis arbejdstagere som følge af udøvelsen af deres ret til fri bevægelighed skulle miste fordele, som en medlemsstats lovgivning sikrer dem. Dette princip må også gælde for en afdød arbejdstagers »ydelsesberettigede« og føre til, at artikel 79, stk. 3 erklæres for delvis ugyldig.

Den italienske regering anser det imidlertid for muligt ved en korrekt fortolkning af artikel 79, stk. 3 at nå det tilstræbte mål, nemlig dels at undgå at et barn, som har mistet begge forældre eller en af dem, privilegeres og dels udsættes for en behandling, som er dårligere end den behandling, som en enkelt medlemsstats lovgivning sikrer det. Det fremgår nemlig af sætningen »de pågældende [betragtes] som en arbejdstagers familiemedlemmer« klart, at artiklens forfattere især har haft børnetilskud i tankerne og har ønsket at oprette en ordning for disse ydelser. Medregningen af ydelser, som ikke har »samme karakter« som børnetilskud, fremgår ikke af artikel 79, stk. 3 men er en følge af henvisningen til »stk. 2 i artiklerne 77 og 78«.

Det kan altså antages, at denne sammenkædning kun medfører, at retten til ydelser »af samme karakter« stilles i bero, og mere præcist, at artikel 79, stk. 3 forbyder sammenlægning af børnetilskud, som tilkommer samme barn, der har mistet begge forældre eller en af dem, i medfør af flere medlemsstaters lovgivninger.

Endvidere må det tages i betragtning, at »retten til familieydelser eller børnetilskud« efter lovgivningen i den medlemsstat, hvor den i artikel 79, stk. 3 anførte erhvervsydelse finder sted, tilsyneladende ikke er en »ret«, som der ikke kan gives afkald på. Følgelig kan det ikke udelukkes, at det barn, der har mistet begge forældre eller en af dem, (eller dets lovlige repræsentant) kan give afkald på denne »ret« for den dels vedkommende, som overstiger de tidligere oppebårne ydelser, og således have mulighed for at vælge den behandling, som er den gunstigste for barnet.

Den italienske regering har foreslået, at spørgsmålene besvares således:

— artikel 79, stk. 3 i forordning (EØF) nr. 1408/71 skal fortolkes således, at den udelukker sammenlægning af flere børnetilskud, som teoretisk efter flere medlemsstaters lovgivninger tildeles »for det samme barn«, men ikke sammenlægning af en pension til et barn, der har mistet begge forældre eller en af dem, som ydes af en medlemsstat, og børnetilskud, som i en anden medlemsstat tildeles den person, som antages faktisk at forsørge det pågældende barn.

— subsidiært må artikel 79, stk. 3 i forordning (EØF) nr. 1408/71 fortolkes således, at et barn i medfør heraf kan vælge at bibeholde ydelser, som er tildelt det i medfør af samme forordnings artikler 77 og 78, for den dels vedkommende, som er nødvendig for at sikre barnet en behandling, der er lige så gunstig, som den behandling, barnet tidligere har modtaget.

Kommissionen har indledningsvis anført, at artikel 79, stk. 3 i modsætning til den almindelige ved artikel 12, stk. 2 og 3 i forordning (EØF) nr. 1408/71 oprettede ordning indeholder et særligt fællesskabsretligt forbud mod sammenlægning.

Kommissionen behandler herefter spørgsmålet om, hvorvidt den opfattelse, som den forelæggende ret forudsætter i de stillede spørgsmål, hvorefter kravet fra sagsøgeren i hovedsagen om en rente til børn, der har mistet en af forældrene, henhører under det personlige anvendelsesområde for forordning (EØF) nr. 1408/71, og Kommissionen har i denne forbindelse anført, at de forhold, som ligger til grund for tvisten i hovedsagen, ikke indeholder noget holdepunkt for at antage, at sagsøgernes afdøde far, deres mor eller stedfar er eller har været arbejdstagere, som flytter inden for Fællesskabet. Når henses hertil kan der kun ske en koordinering mellem sagsøgernes krav på en tysk rente til børn, der har mistet en af deres forældre, og de belgiske børnetilskud efter bestemmelserne i artikel 79, stk. 3, såfremt den personkreds, som forordningen finder anvendelse på, foruden arbejdstagere, som flytter inden for Fællesskabet, også omfatter arbejdstagere, som ikke flytter inden for Fællesskabet.

Når artikel 78, stk. 2 samt artikel 2, stk. 1 (som generelt angiver den personkreds, som forordningen finder anvendelse på) angiveligt udtrykkeligt omfatter arbejdstagere, som er eller har været omfattet af lovgivningen i en eller flere medlemsstater, skyldes det alene den omstændighed, at alle flytninger ikke nødvendigvis medfører, at flere nationale lovbestemmelser skal finde anvendelse. Det kan for eksempel ske, at en arbejdstager flytter, inden han udøver sin første beskæftigelse. Det følger heraf, at forordningens artikel 79, stk. 3 kun omfatter ydelser til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, og som er direkte eller indirekte

berørt af en af forældrenes flytning, men ikke omfatter ydelser til sådanne børn, som af andre selvstændige årsager afleder deres ret hertil efter flere medlemsstaters lovbestemmelser. Afgørelsen i denne sag om at den tyske rente til børn, der har mistet en af forældrene, skal stilles i bero, kan kun være truffet i medfør af bestemmelserne i RVO og ikke i medfør af fællesskabsretten.

Kun under denne forudsætning — hvilket ifølge Kommissionen er i strid med de konkrete oplysninger i tvisten i hovedsagen — at sammenlægningen af den tyske rente til børn, der har mistet en af forældrene, og de belgiske børnetilskud beror på, at sagsøgernes far eller stedfar er flyttet mellem de pågældende medlemsstater, behandler Kommissionen spørgsmålene fra den forelæggende ret, idet den først behandler det sidste spørgsmål, eftersom de to første spørgsmål, såfremt dette besvares bekræftende, er uden genstand.

Kommissionen har anført, at renten til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, og børnetilskud er to vidt forskellige ydelser, men har præciseret, at artikel 79, stk. 3 omfatter familieydelser til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, såvel i deres egenskab af almindelige børn som i deres særlige egenskab af børn, som har mistet begge forældre eller en af dem. Desuden regulerer den under ét sammenlægningen af ydelser navnlig efter artikel 78 med ydelser i bopælsstaten, som støttes på erhvervsudøvelse. Sammenlægning af disse to grupper ydelser medfører tilsyneladende, at retten til ydelse i den efter artikel 78 kompetente medlemsstat stilles i bero.

Men for en nøjagtigere forståelse af bestemmelserne i artikel 79, stk. 3 må det bemærkes, at bestemmelsen kun omfatter en af to mulige sammenlægningstilfælde, nemlig sammenlægning med ydelser i kraft af erhvervsudøvelse, men ikke sammenlægning med ydelser når henses til bopæl. Sidstnævnte tilfælde af sammenlægning behandles i artikel 10, stk. 1, litra b) i forordning nr. 574/72 (som ændret ved forordning nr. 878/73), der fastsætter gennemførelsesregler for forordning nr. 1408/71. Tilsammen giver disse to bestemmelser en fuldstændig oversigt over alle de sammenlægninger, der er mulige inden for fællesskabsretten.

Sammenlægning af ret til børnetilskud med supplerende tilskud, pensioner eller renter eller særlige tilskud til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, med ydelser eller børnetilskud i kraft af sådanne børns bopælsstat er efter de nævnte bestemmelser reguleret således:

1. Når der består en ret til ydelser i bopælsstaten i kraft af en erhvervsudøvelse, stilles retten til ydelser i medfør af artikel 78 i bero (artikel 79, stk. 3).
2. Når der består ret til ydelserne i bopælsstaten uafhængig af forsikrings- eller beskæftigelsesbetingelser, og den person, som forsørger børn, der har mistet begge forældre eller en af dem,
   a) ikke udøver erhvervsmæssig virksomhed på den pågældende medlemsstats område, stilles retten til ydelserne i bopælsstaten i bero (artikel 10, litra b));
   b) udøver en erhvervsmæssig virksomhed på dette område, suspenderes retten til ydelser efter artikel 78, men ikke retten til andre ydelser end børnetilskud, altså til ydelser eller renter eller pensioner til efterladte børn (artikel 10, stk. 1 litra b)).

Undtagelsen under 2 litra b) har størst interesse i den foreliggende sag, eftersom den giver mulighed for at konkludere, at sammenlægning af særlige tilskud eller pensioner eller renter til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, som ydes i den efter artikel 78 kompetente stat, med

børnetilskud, som ydes i den bopælsstat, hvor der udøves erhvervsvirksomhed, ikke alene ikke er forbudt, men skal sikres. Men hvad der er gyldigt for artikel 10, stk. 1, litra b) kan ikke være ugyldigt for artikel 79, stk. 3.

Artikel 10, stk. 1 litra b) kan altså anføres til støtte for den antagelse, at sammenlægning af ydelser til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, og som indrømmes dem på grund af denne særlige status, med familieydelser, som tildeles dem uafhængigt af deres særlige status, ud fra et socialt politisk synspunkt ikke er en uberettiget sammenlægning.

Kommissionen mener afslutningsvis, at spørgsmålene bør besvares således:

1. Artikel 79, stk. 3 i forordning nr. 1408/71 forbyder sammenlægning af ydelser efter nævnte forordnings artikel 78 og 79, stk. 2 med familieydelser eller børnetilskud i kraft af erhvervsudøvelse, når sammenlægning af disse ydelser beror på omstændigheder, som er en følge af en forsikret arbejdstagers flytning inden for Fællesskabet.
2. Efter artikel 79, stk. 3 stilles retten til supplerende eller særlig tilskud til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, samt pensioner eller renter til sådanne børn i medfør af artikel 78, kun i bero, for så vidt som denne ret sammenlægges med en ret af samme art til familieydelser eller børnetilskud i kraft af erhvervsudøvelse.

III — Mundtlige forhandlinger

I retsmødet den 15. februar 1978 har sagsøgerne i hovedsagen, repræsenteret af advokat L. Dahmen, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af sin befuldmægtigede, dr. N. Koch, afgivet mundtlige indlæg.

Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 2. marts 1978.

Præmisser

1 Ved kendelse af 1. september 1977, indgået til Domstolen den 27. september 1977, har Landessozialgericht für das Land Nordrhein-Westfalen, Essen, i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen to spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 79, stk. 3 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 (II), s. 366; org.ref. JO 1971, L 149, s. 2);

2 det fremgår af sagsakterne, at sagsøgerne i hovedsagen, som er mindreårige børn med tysk statsborgerskab, efter deres forældres skilsmisse i Forbundsrepublikken Tyskland, og efter at deres mor har indgået nyt ægteskab med en belgisk statsborger, nu bor i Belgien på deres mors og stedfars bopæl;

sagsøgerne i hovedsagen har ved den forelæggende ret anfægtet den afgørelse, som den kompetente tyske sociale institution traf ved deres fars dødsfald, og hvorved den anerkendte deres ret til en rente til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, men stillede denne ydelse i bero, fordi sagsøgernes stedfar oppebærer børnetilskud for dem efter den belgiske ordning;

den kompetente tyske institution støttede sin afgørelse om at stille ydelsen i bero på artikel 79, stk. 3 i forordning nr. 1408/71, hvorefter retten, blandt andet i medfør af artikel 78, til ydelser til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, stilles i bero, »såfremt der i kraft af erhvervsudøvelse kan kræves udbetalt familieydelser eller børnetilskud for de pågældende børn efter en medlemsstats lovgivning. I så fald betragtes de pågældende som en arbejdstagers familiemedlemmer«.

3 Den nationale ret spørger ved det første spørgsmål, om retten til en tysk rente til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, under hensyn til forordningens artikel 79, stk. 3 stilles i bero i fuldt omfang, eller kun for så vidt, som summen af den tyske rente og det belgiske børnetilskud overstiger summen af den nævnte rente og de tyske børnetilskud;

den nationale ret spørger ved det andet spørgsmål, om artikel 79, stk. 3 skal fortolkes således, at retten til ydelser efter forordningens artikler 77 og 78 samt efter artikel 79, stk. 2 for at undgå dobbeltydelser kun stilles i bero, når der i en anden medlemsstat består en ret til ydelser af samme art.

Vedrørende den personkreds, som forordningen finder anvendelse på

4 Kommissionen har rejst tvivl om hvorvidt forordning nr. 1408/71 kan anvendes i den foreliggende sag, fordi hverken sagsøgernes far, mor eller stedfar er flyttet fra en medlemsstat til en anden på grund af erhvervsudøvelse.

5 Den personkreds, som forordning nr. 1408/71 — ligesom den tidligere forordning nr. 3 — finder anvendelse på, er ifølge forordningens titel ikke kun arbejdstagere, men også deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet;

ifølge artikel 2, stk. 1 i forordning nr. 1408/71, som bestemmer den personkreds, som forordningen finder anvendelse på, gælder forordningen ligeledes for efterladte efter arbejdstagere, som er eller har været omfattet af lovgivningen i én eller flere medlemsstater;

den generelle affattelse af disse bestemmelser viser klart, at anvendelsen af forordningen ikke er begrænset til arbejdstagere eller efterladte efter arbejdstagere, som har været beskæftiget i flere medlemsstater, eller som er beskæftiget eller har været beskæftiget i én stat, medens de bor eller har boet i en anden;

forordningen gælder således også, når det ikke er arbejdstageren selv, men dennes efterladte, som har bosat sig i en anden medlemsstat.

Vedrørende de forelagte spørgsmål

6 Det andet spørgsmål bør behandles først, idet en bekræftende besvarelse heraf medfører, at de to alternativer i det første spørgsmål falder væk;

7 forordningens artikel 78, som angår ydelser til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, bestemmer i stk. 1, at der ved udtrykket »ydelser« forstås »børnetilskud og i givet fald supplerende eller særlige tilskud til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, samt pensioner eller renter til sådanne børn . . .«;

selv om den nævnte artikel, hvis formål er at angive den lovgivning, i henhold til hvilken der skal tildeles ydelser til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, omfatter børnetilskud og renter til ovennævnte børn, er disse to former for ydelser klart forskellige, hvilket også fremgår af forordningens artikel 4, stk. 1, som udtrykkeligt sondrer mellem ydelser til efterladte og familieydelser;

ifølge forordningens artikel 1, litra u) ii betyder udtrykket »børnetilskud« »periodiske kontantydelser, såfremt ydelsen af disse udelukkende afhænger af antallet af familiemedlemmer og eventuelt af disses alder«;

efter ordningen i forordning nr. 1408/71 ligger der et faktisk arbejdsforhold til grund for børnetilskud (selv om arbejdstageren ikke længere udøver nogen beskæftigelse), og de tilkommer direkte og udelukkende arbejdstageren selv;

en rente til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, tilkommer derimod direkte og udelukkende barnet selv, og renten er, som de øvrige ydelser til efterladte, en følge af et tidligere arbejdsforhold, som er ophørt ved arbejdstagerens død;

artikel 79, stk. 3 i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes i lyset af disse betragtninger.

8 Artikel 79, stk. 3 bestemmer, at såfremt der i kraft af erhvervsudøvelse kan kræves udbetalt familieydelser eller børnetilskud for det pågældende barn efter en medlemsstats lovgivning, »stilles [retten til ydelser] i medfør af bestemmelserne (i artikel 78) i bero«, og artiklen opstiller herved en fællesskabsretlig regel om forbud mod dobbeltydelser, som skal fortolkes inden for rammerne af forordningens opbygning og mål;

som allerede anført omfatter ydelserne efter artikel 78 ikke alene renter til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, men også børnetilskud, altså en kategori af ydelser, som kan kræves udbetalt, fordi et barn skal forsørges, og i kraft af erhvervsudøvelse;

det ville stride mod målet med de fællesskabsretlige regler om forbud mod dobbeltydelser inden for social sikring, hvis omfanget af en ydelse til en ydelsesberettiget kan formindskes ved, at en anden ydelsesberettiget oppebærer en ydelse;

derfor må artikel 79, stk. 3, som bestemmer, at »retten til ydelser i medfør af bestemmelserne . . .« i artikel 78 stilles i bero, »såfremt der . . . kan kræves udbetalt familieydelser eller børnetilskud for de pågældende børn«, fortolkes således, at »retten til ydelser« skal tilkomme en og samme ydelsesberettigede person;

denne fortolkning er i overensstemmelse med alle andre fællesskabsretlige regler om forbud mod dobbeltydelser på området for social sikring, især med artikel 12 i forordning nr. 1408/71, som kun vedrører ydelser af samme art;

det fremgår desuden af sagsakterne, at hvis sagsøgerne var forblevet i Forbundsrepublikken Tyskland og var blevet forsørget af en stedfar, som boede dér, ville både renterne til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem, og børnetilskuddene være blevet tildelt af de nationale institutioner;

9 det følger af det anførte, at det andet spørgsmål må besvares således, at retten til de i artikel 79, stk. 3 i forordning nr. 1408/71 omhandlede ydelser kun stilles i bero i medfør af denne bestemmelse for at undgå dobbeltydelser, for så vidt som disse ydelser sammenlægges med ydelser af samme art, som består i kraft af erhvervsudøvelse;

10 det første spørgsmål er herefter blevet overflødigt.

Vedrørende sagsomkostningerne

11 De udgifter der er afholdt af den italienske regering og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres;

da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, som verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser

kender

Domstolen

vedrørende de spørgsmål, som Landessozialgericht für das Land Nordrhein-Westfalen ved kendelse af 1. september 1977 har forelagt den, for ret:

Retten til de i artikel 79, stk. 3 i Rådets forordning nr. 1408/71 omhandlede ydelser stilles kun i bero i medfør af denne bestemmelse for at undgå dobbeltydelser, for så vidt som disse ydelser sammenlægges med ydelser af samme art, som består i kraft af erhvervsudøvelse.

Kutscher Sørensen Bosco

Mertens de Wilmars Pescatore Mackenzie Stuart O'Keeffe

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. marts 1978.

A. Van Houtte
Justitssekretær

H. Kutscher
Præsident